JĘZYK POLSKI · KARTA PRACY

Części mowy – rozpoznaję i nazywam

9–12 lat

klasa 4–5

Imię i nazwisko: Klasa: Data:

Ściągawka. Część mowy rozpoznasz po pytaniu, na które odpowiada wyraz. Zadaj pytanie w zdaniu – i sprawdź!

Część mowy	Na jakie pytania odpowiada?	Przykłady
rzeczownik	kto? co?	kot, rzeka, radość
czasownik	co robi? co się z nim dzieje?	biegnie, myśli, rośnie
przymiotnik	jaki? jaka? jakie? który? czyj?	zielony, wesoła, mamin
przysłówek	jak? gdzie? kiedy?	szybko, tutaj, wczoraj
liczebnik	ile? który z kolei?	pięć, trzeci, sto

1 Posegreguj wyrazy. Wpisz każdy wyraz do właściwej kolumny.

20 wyrazów

szybki · rzeka · pięć · biega · wczoraj · zielony · Gdańsk · myślał · trzeci · tutaj · wesoła · radość · rośnie · dwanaście · głośno · drewniane · nauczycielka · śpiewamy · sto · szybko

rzeczownik	czasownik	przymiotnik	przysłówek	liczebnik

2 Podkreśl w tekście części mowy według legendy.

kot – rzeczownik: jedna linia **biegnie** – czasownik: dwie linie **mały** – przymiotnik: falka

Mały jeż szedł powoli przez ciemny las. Nagle usłyszał głośny szelest.

Mądra sowa siedziała na starym dębie i patrzyła na jeża.

Wskazówka: tekst ma 6 rzeczowników, 4 czasowniki i 5 przymiotników.

3 Przymiotnik czy przysłówek? Zakreśl właściwe słowo.

Przymiotnik mówi, **jaki** jest ktoś lub coś. Przysłówek mówi, **jak** ktoś coś robi.

1. Kasia śpiewa **piękny** / **pięknie**.
2. To jest bardzo **cichy** / **cicho** pokój.
3. Pies szczekał **głośny** / **głośno**.
4. Babcia upiekła **pyszny** / **pysznie** sernik.
5. Tomek wrócił do domu **późny** / **późno**.
6. Mieszkamy w **wysokim** / **wysoko** bloku.

4 Odmienia się czy nie? Sprawdź, zmieniając formę wyrazu.

Przykład: *kot → koty, kota, kotem* – zmienia się, więc to część mowy **odmienna**. *Szybko* ma zawsze tę samą postać – jest **nieodmienna**.

Wyraz	Napisz inną formę tego wyrazu (albo ✗)	Odmienia się?
dom		TAK / NIE
biegać		TAK / NIE
mały		TAK / NIE
wczoraj		TAK / NIE
siedem		TAK / NIE
bardzo		TAK / NIE
zielony		TAK / NIE
jutro		TAK / NIE

5 Liczebniki: ile? czy który z kolei?

Liczebnik **główny** odpowiada na pytanie *ile?*, a **porządkowy** – *który z kolei?*

pięć · trzeci · dwanaście · pierwszy · sto · dziesiąty · dwa · setny

ile? (główne)

_____

_____

który z kolei? (porządkowe)

_____

_____

Zapamiętaj: rzeczownik, czasownik, przymiotnik i liczebnik to części mowy **odmienne**. Przysłówek jest **nieodmienny** – ale wiele przysłówków można stopniować (szybko – szybciej – najszybciej).

6 Znajdź intruza. Skreśl wyraz, który nie pasuje, i napisz, jaką jest częścią mowy. ★

1. las · śnieg · pływa · książka — intruz to: _____
2. czerwony · mądra · wysoko · stare — intruz to: _____
3. trzy · ósmy · sto · trzymać — intruz to: _____
4. jutro · tam · ładnie · ładny — intruz to: _____
5. pisze · czyta · pisarz · rysuje — intruz to: _____

7 Dokończ zdania. Wpisz wyraz, który jest wskazaną częścią mowy.

1. _____ skacze po gałęziach. (rzeczownik)
2. Mój brat codziennie rano _____ (czasownik)
3. Na niebie świeciło _____ słońce. (przymiotnik)
4. Ślimak pełznie bardzo _____ (przysłówek)
5. W koszyku leżą _____ jabłka. (liczebnik)

8 Moje zdanie-detektyw.

Ułóż i zapisz zdanie, w którym będzie co najmniej **jeden rzeczownik, jeden czasownik, jeden przymiotnik i jeden przysłówek**. Nad każdym z tych wyrazów napisz skrót: **rz, cz, prz, przysł**.

_____

_____

_____

9 Zamień przymiotnik w przysłówek.

Przykład: *wolny ślimak → ślimak idzie **wolno***. Dwa ostatnie wyrazy mają nietypowe przysłówki – dasz radę?

szybki → _____ cichy → _____ wesoły → _____

ładny → _____ ★ dobry → _____ ★ zły → _____

Odpowiedzi – Części mowy

9–12 lat

Odpowiedzi

1. Segregowanie

rzeczownik: rzeka, Gdańsk, radość, nauczycielka · **czasownik:** biega, myślał, rośnie, śpiewamy · **przymiotnik:** zielony, wesoła, drewniane, szybki · **przysłówek:** szybko, wczoraj, tutaj, głośno · **liczebnik:** pięć, trzeci, dwanaście, sto

2 Tekst z podkreśleniami

Mały jeż szedł powoli przez ciemny las. Nagle usłyszał głośny szelest.

Mądra sowa siedziała na starym dębie i patrzyła na jeża.

Rzeczowniki: jeż, las, szelest, sowa, dębie, jeża. Czasowniki: szedł, usłyszał, siedziała, patrzyła. Przymiotniki: mały, ciemny, głośny, mądra, starym. (Dodatkowo: *powoli* i *nagle* to przysłówki, *przez* i *na* – przyimki, *i* – spójnik.)

3. Przymiotnik czy przysłówek

1 pięknie · 2 cichy · 3 głośno · 4 pyszny · 5 późno · 6 wysokim (przymiotnik, bo: *w jakim bloku?*)

4. Odmienne i nieodmienne

TAK (odmienne): dom – domy, domu; biegać – biegnę, biegali; mały – mała, małego; siedem – siedmiu, siedmioma; zielony – zielona, zielonych. **NIE** (nieodmienne): wczoraj, bardzo, jutro – to przysłówki.

5. Liczebniki

Główne (ile?): pięć, dwanaście, sto, dwa. Porządkowe (który z kolei?): trzeci, pierwszy, dziesiąty, setny.

6. Intruzi

1) **pływa** – czasownik – pozostałe to rzeczowniki · 2) **wysoko** – przysłówek – pozostałe to przymiotniki · 3) **trzymać** – czasownik – pozostałe to liczebniki (uwaga na pułapkę: trzy – trzymać!) · 4) **ładny** – przymiotnik – pozostałe to przysłówki · 5) **pisarz** – rzeczownik – pozostałe to czasowniki

7. Przykładowe odpowiedzi

a) Wiewiórka (kot, ptak…) · b) ćwiczy (biega, śpiewa…) · c) jasne (złote, ciepłe…) · d) wolno (powoli, cicho…) · e) trzy (dwa, cztery) – w tym zdaniu pasuje tylko liczebnik 2, 3 lub 4, bo przy *pięć* mówimy „leży pięć jabłek”. Uznajemy każdy wyraz, który jest wskazaną częścią mowy i pasuje do zdania w odpowiedniej formie.

8.

Zdania własne – sprawdź, czy są wszystkie cztery części mowy i czy skróty stoją nad właściwymi wyrazami.

9. Przysłówki

szybki → szybko, cichy → cicho, wesoły → wesoło, ładny → ładnie, dobry → dobrze, zły → źle.